

ALFRED F. MAJEWICZ

JAPONICA W ARCHIWALIACH
PO BRONISŁAWIE PIŁSUDSKIM
W BIBLIOTECIE NAUKOWEJ PAU I PAN W KRAKOWIE (6).
Corrigenda do Japonica 1 i [2]

Errare humanum est, twierdzili starożytni – i Ciceró i Seneka wśród nich – ale zaraz myśl, aby opacznie sentencji nie interpretowano, uzupełniali znacznie mniej dziś znaną drugą jej częścią, mianowicie, że *in errare perserverare diabolicum*. Te „skrzydlate słowa” żywe pozostają po nasze czasy, acz częściej powołujemy się obecnie na dewizę słabszą rażeniem i bardziej poręczną dla przyzwolenia, bardziej usprawiedliwiającą, że „nie myli się ten, kto nic nie robi”. Lecz i ten sposób myślenia należałoby skorygować: kto nic nie robi – ten ociera się o śmiertelny grzech *zaniechania*.

W nauce błędzenie i mylenie się jest normą, zaś istotą i wyższością nauki jest ustawiczne weryfikowanie i naprawianie błędów – stąd niniejsze *corrigenda*.

W pierwszej części cyklu prezentującego na stronach Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN japońskojęzyczną korespondencję do Bronisława Piłsudskiego, zachowaną wśród archiwaliów po tym pomnikowym poza Polską, zaś w kraju ciągle „zapomnianym”, badaczu, którego cenna część spuścizny znajduje się w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie, przedstawione zostały dwa listy od pianistki i profesor fortepianu w tokijskim Konserwatorium, ale i poetki oraz kaligrafki nazwiskiem Itoe Tachibana – *facsimile* oryginałów listów w całości (ze względu na wysoki walor estetyczny ich kaligrafii), transkrypt tekstów w japońskich znakach drukowanych, odczyt w standardowej transliteracji (Hepburna), tłumaczenie na język polski oraz kontekst sytuacyjny tej korespondencji¹.

Przedstawiono też stosunkowo duże trudności związane ze stopniem „nieczytelności” tekstów (prawdę mówiąc, szczerze wątpiono w samą możliwość ich odcyfrowania). Pomimo to rezultat okazał się zupełnie niezły. W samym transkrypcie,

¹ A. F. Majewicz, *Japonica w archiwaliach po Bronisławie Piłsudskim w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie (1)*. Dwa listy Itoe Tachibany do Bronisława Piłsudskiego, Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, R. 52: 2007, s. 399–420 + 3 photos.

a właściwie jedynie w jego wydruku, „zgubiono” tylko jedną „literkę”: znak (候) w dziewiątym wierszu drugiego z listów (w konsekwencji zabrakło jego odczytu (*sōrō*) w transliteracji tekstu). Nadto, poza możliwościami komputerów dostępnych autorowi przedsięwzięcia okazały się być wydruki małych fragmentów dwóch wierszy przytoczone poniżej już z uzupełnieniami (wiersze 10 i 16 listu pierwszego):

wiersz 10: 御座候 されども今は決してくゝゝ 私の

wiersz 16: とほきさかみまでさまぐゞゞ 於もいやられ

oraz dwóch znaków „między- (czy raczej „supra-)-wierszowych” (wiersze 19/20 i 23/24 – należy przy tym wiedzieć, że oryginał nie był pisany poziomo jak jego wydruk w Roczniku, a tradycyjnie pionowo z wierszami biegnącymi od góry do dołu w kolejności od strony prawej do lewej (cf. *ibid.*, pp. 420–414)). Pierwsza z komputerowej niemożności pociągnęła za sobą nieznaczące błędy w interpretacji transkrypcyjnej (przetransponowanie transkrypty z poziomego na pionowy nie stanowiło żadnej trudności, jednak wkomponowanie takiego pionowo biegnącego tekstu w polskojęzyczny tekst poziomy dawało fatalne rezultaty estetyczne; ostatecznie to reprodukcja oryginału przedstawia te kierunki pisma właściwie). Poniżej przedstawia się transkrypty „trawiastych” (kaligrafię listów określa się jako „pismo trawiaste”) oryginałów w wersji poprawionej.

Transliteracja listów w Majewicz 2007 (s. 407–408) zawierała więcej nieścisłości wynikających z wyżej wspomnianych problemów natury technicznej (doszły tu też błędy wynikłe z automatycznego uporczywego „poprawiania” niektórych sekwencji liter przez „lepiej wiedzące” komputery – jak np. **zomu* zamiast *zonji*, itp.), ale też przez nieuwagę i niedostatek doświadczenia z japońskim językiem klasycznym nie tylko autora, ale i dostępnych dlań użytkowników rodzimych japońszczyzny teksty weryfikujących. Odpowiednią transliterację, zweryfikowaną (nie bez trudu) podczas pobytu w Japonii w pamiętnym 2011 „roku Fukushima” podaje się oddzielnie po transkryptach obu listów.

Transkrypt listu 1

御禮との御手紙たまはりありがたく
 拝見仕候
 去十一日の演奏会に私のはかなき
 すさび御きゝ下され候よし われながら
 心にみたぬふしのみにて作曲者に
 對しても罪浅からずと心苦しく
 ぞむじ居候を過分の御ほめにあづかり
 何となく恐入候 いさゝかたりとも御心に
 叶い候はまことに望外の喜びに
 御座候 されども今は決してくゝゝ 私の
 功にてはなく全く曲そのものゝ美と

常にをしへをうけ居候ケーベル先生の
 御恵による事とぞむじ候
 猶又御祖国の御さま御父君の
 御話など御きかせ下されありがたく志らぬ
 とほきさかみまでさまぐゞゞ 於もいやられ
 まをしく
 終りに御健康を祝し上候
 まずは右御返事
 く まで
 二月 かしこ
 二十日
 雨の音を
 きゝつゝ

橘 糸重
 拝

プロニラウ、ピルスドスキー先生
 御まへに

Transliteracja listu 1

*orei-to-no o-tegami tamawari arigataku
 haiken tsukamatsurisōrō
 saru jūichinichi-no ensōkai-ni watakushi-no hakanaki
 susabi o-kiki kudasaresōrō yoshi warenagara
 kokoro-ni mita nu fushi nomi nite sakkyokusha-ni
 taishitemo tsumi asa-kara zuto kokoro gurushiku
 zonji orisōrō-o kabun-no o-home-ni azukari
 nanto naku osore irisōrō isasakatari-tomo o-kokoro-ni
 kanaisōrō-wa makoto-ni bōgai-no yorokobi-ni
 gozasōrō saredomo ima-wa kesshite kesshite watakushi-no
 kōnite-wa naku mattaku kyoku sono mono-no bi-to
 tsune-ni-o shie-o uke-orisōrō kēberu-sensei-no
 megumi-ni yoru koto-to zonjisōrō
 nao mata onsokoku-no onsama onchichigimi-no
 o-hanashi-nado o-kikase kudasare arigataku shiranu
 tookisakai made samazama omoiyarare
 mo-o shiku
 owari-ni go-kenkō-o shukushiagesōrō
 mazu-wa mihi o-henji
 made
 nigatsu kashiko*

hatsuka
ame-no oto-o
kikitsutsu
tachibana itoe
hai
buronirau, pirusudoskii-sensei
onma-e-ni

Transkrypt listu 2

ふたゝび御状かたじけなく拝し上候
 御作の於もむき何とも恐入候 折角の
 御言葉に御こたへいたす筈には候へど
 わたくしなどの写真あまりいかゞはしく
 且はたゞいま手元に一葉もなく これより
 作らせ候にては御帰国の御間にもあふ
 まじくぞむじ候まゝ学校の人々と
 ともに写し候ものさし下し申べき
 やとぞむじ候へど御思召いかゞに候や
 うかゞい上候

かしこ

二十七日

橘 糸重
 拝

ピルストスキ様
 御許

[Sawada: ビルストスキ様]

Transliteracja listu 1

futatabi onjō katajikenaku haishi agesōrō
onsaku-no omomuki nantomo osoreiri sōrō sekkaku-no
o-kotoba-ni o-kotae itasu hazu-ni-wa sōra-e do
watakushi-nado-no shashin amari ikaga-wa shiku
katsu-wa tadaima temoto-ni ichi-yō-mo naku kore-yori
tsukurase sōrō-nite-wa go-kikoku-no on-ma-ni-mo au
majiku zonji sōrō mama gakkō-no hitobito-to
tomo-ni utsushi sōrō mono sashi kudashi mōsu-beki
yato zonji sōra-e-do o-boshi meshi ikaga-ni sōrō ya
ukagai age sōrō
kashiko
nijūshichinichi
tachibana itoe

*hai**pirusutosuki-sama*[Sawada: *pirusutosuki-sama*]*onmoto*

W drugiej części prezentacji *japoniców* z archiwów Biblioteki Naukowej PAU i PAN po Bronisławie Piłsudskim przedstawiliśmy dwa dokumenty podróżne (~ wizy) wystawione przez Konsulat Japonii w Korsakowie². W zasadzie w ich transliteracji wykryto jedną jedynie „literówkę” (**shakuhaku* zamiast *shukuhaku* w trzecim wierszu pierwszego z przedstawianych dokumentów³). Znaczący przedmiot zasugerowali jednak, że w czasach pobytu Piłsudskiego na Sachalinie Japończycy, mający związki z Rosją, odczytywali zapisane chińskimi znakami geograficzne nazwy rosyjskie w sposób bardziej zbliżony do faktycznej wymowy rosyjskiej niż do tej, która wynikałaby z wartości fonetycznych użytych znaków. Poniżej więc, gwoli porównania i poprawy wyżej wskazanego błędu, przedstawia się transliterację dokumentów w wersji sugerowanej przez japońskich specjalistów.

I.

Kono shojō jisansha-wa zai Urajiosutoku-kō Kokuryūkō-endō Chigaku Kyōkai'in "Perusūtosukī"shi-ni shite konkai Sagarentō chigakujō tanken-no tame haken seraresōrō-ni tsuite-wa ki-gyōjō-e ryōkō-no setsu-wa shukuhaku sono ta bantan dekiru dake go-bengi-wo ataerare taku kono dan-ni oyobi go-iraisōrō nari Meiji sanjūgonen shichigatsu sanjūichinichi zai Korusakofukō Teikoku Ryōjikan Kaku Nihonjin oyobi Rokokujin shakku gyōjō kanrisha onchū.

II.

Hitotsu [1] chikuonki narabini fuzokuhin ni [2] ko Migi-wa Rojin Pirisuuzusukīshi shoyūhin-ni shite ryōkōjō-no tame keitai suru wo shōmei su Meiji sanjūrokunen shichigatsu nanoka Zai Korusakofukō Teikoku Ryōjikan

Pieczęć

Consulat du Japon à Korsakoff – zai Korusakofukō Nihon Ryōjikan-no shō.

Tłumaczenia tekstów ani też konteksty sytuacyjne interwencji korektorskiej nie wymagają.

² A. F. Majewicz, *Japonica w archiwaliach po Bronisławie Piłsudskim w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie* [2]. Dwa dokumenty podróżne wydane Piłsudskiemu przez Konsulat Cesarstwa Japonii w Korsakowie, *Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, R. 53: 2008, s. 251–258.

³ Tamże, s. 253.

Autor obu artykułów, których *corrigenda* dotyczą, wyraża wdzięczność panu profesorowi Kazuhiko Sawadzie z Uniwersytetu Saitama oraz wszystkim innym, którzy okazali pomoc przy pracy z oryginałami. Wspomnienia i stosownego podziękowania wymaga też finansowe wsparcie badań nad spuścizną Bronisława Piłsudskiego ze strony Fundacji Japońskiej w Tokio (Japan Foundation Research Project 22RE1237) oraz Narodowego Centrum Nauki w Krakowie (projekt badawczy NCN OPUS 4 B/HS2/00461).

ALFRED F. MAJEWICZ

JAPONICA
IN THE ARCHIVES LEFT AFTER BRONISŁAW PIŁSUDSKI
IN THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE POLISH ACADEMY OF ARTS
AND SCIENCES AND THE POLISH ACADEMY OF SCIENCES
6. *CORRIGENDA* FOR *JAPONICA* 1 AND [2]

Summary

The present installment of this series introducing letters and documents in Japanese and/or related to Japan left after Bronisław Piłsudski and preserved in the Polish Academy of Arts and Sciences and the Polish Academy of Sciences in Cracow includes a corrected version of the transliteration in Roman characters (Hepburn system) of the texts of four documents (two letters from the pianist Itoe Tachibana addressed to Bronisław Piłsudski, a Polish political prisoner and *katorga* convict renowned for his outstanding studies and collected materials related to the languages and cultures of the aboriginal population of Sakhalin, Lower Amur Region and Northern Japan (Nivhgu~Gilyak, Uilta~Orok, Ulcha~Mangun, Nanai~Gold, but above all Ainu), and two travel documents issued to Piłsudski by the Consulate of Japan in Korsakov) introduced to the (primarily) Polish public in installments 1 (2007) and [2] (2008), respectively (cf. footnotes 1 and 2). Since minor amendments of minor importance have also been made in the transcript of the original calligraphy of Tachibana's letters, the corrected transcripts have been printed anew.